

Caibidil 13 Gaeltacht na Gaillimhe agus na Oileáin

Is áiteanna uathúla speisialta iad Gaeltacht na Gaillimhe agus na Oileáin, lena n-oidhreacht chultúrtha sainiúil agus áilleacht nádúrtha. Beidh riachtanais agus aidhmeanna na gcónaitheoirí agus cuairteoirí lárnach d'fhorbairtí nua laistigh an tsuímh uathúla bríomhaire seo".

13.1 Réamhrá

Clúdaíonn Gaeltacht na Gaillimhe agus na Oileáin codanna fhairsing Chontae na Gaillimhe. Téann an Ghaeltacht ó Bhaile Chláir, go dtí oirthear na cathrach go Cloch na Rón in iarthar Chonamara, fad timpeall 100km agus ó Oileán Árann i dtreo an tuaiscirt go dtí Dúiche Sheoigheach le ar an teorainn le Contae Mhaigh Eo. Téann limistéar na Gaeltachta freisin thar bhaile fearainn atá laistigh teorann Cathrach na Gaillimhe.

Aithníonn an Comhairle an tábhacht a bhaineann le Gaeltacht na Gaillimhe, go háirithe maidir leis an nGaeltacht is mó agus is mó daonra sa tír, atá sa chontae seo. Is oidhreacht uathúil luachmhar iad teanga agus cultúr na Gaeltachta, agus is aidhm náisiúnta iad a chaomhnú agus a chosaint. Tá an aidhm seo cuimsithe san *Acht Pleanála agus Forbartha, 2000* (de réir leasaithe). Chomh maith le tábhacht na Gaeltachta, imríonn na oileáin ról suntasach freisin in acmhainn eacnamaíoch agus turasóireachta agus in oidhreacht shóisialta agus chultúrtha an chontae.

Faoi láthair tá ceithre oileán áitrithe lena n-áirítear trí oileán de na Oileáin Árann agus Inis Bó Finne. Is aidhm leis an bplean seo freisin tacú leis na oileáin neamháitrithe mar is cuí le haird ar an acmhainn forbartha turasóireachta.

13.2 Aidhmeanna Straitéiseacha

Oibreoidh Comhairle Contae na Gaillimhe leis na gníomhaireachtaí agus comhlachtaí an stáit cuí chun Gaeltacht na Gaillimhe agus na Oileáin a chosaint agus a fheabhsú leis na aidhmeanna straitéiseacha a leanas:

- Chun forbairt inbhuanaithe a chur chun cinn agus a éascú atá oiriúnach do charachtar, oidhreacht, conláiste agus ról straitéiseach na bpobal Gaeltachta agus Oileánach i gContae na Gaillimhe;
- Tacú le leibhéal cuí seirbhísí agus infreastruchtúir chun soláthar i gcomhair fáis reatha agus sa todhcháí agus forbairt inbhuanaithe ar bhealach a chosnaíonn agus a chuireann le timpeallacht, oidhreacht, carachtar agus conláistí na gceantar agus oileán Gaeltachta;
- Tacú le cur i bhfeidhm pleananna teanga i Limistéir Pleanála Teanga na Gaeltachta, Bailte Seirbhíse Gaeltachta, Gréasáin Gaeilge agus in Oileáin Árann;
- Cur chun cinn agus tacú le Brat Gorm, Cósta Glas FLAG agus tionscnaíochtaí gaolmhara eile;
- Cloí le aidhmeanna an Rialtais, "Straitéis 20 bliana don Ghaeilge 2010 - 2030" lena n-áirítear caomhnú agus cur chun cinn na Gaeilge sa Ghaeltacht, caomhnú agus cosaint a thabhairt d'oidhreacht, cultúr agus saibhreas an teanga chomh maith le ról na Gaeilge a neartú sa bhaile, láthair oibre agus pobal;
- Braistint phobail láidir, bród sibhialta, féiniúlacht áitiúil agus ionchuimsitheacht shóisialta, agus stádas na Gaeilge is a cúnamh d'oidhreacht na Gaeltachta a chosaint sa cheantar;
- Soláthair le haghaidh comhdhlúthú agus fáis comhtháite lonnaíochtaí agus ceantar tuaithe laistigh Ghaeltachta agus Oileáin na Gaillimhe;
- Soláthair le haghaidh feabhsaithe an phobail agus cláir infreastruchtúir spóirt laistigh Ghaeltachta agus Oileáin na Gaillimhe;

- Tacú leis an ngréasán iompair ó thaobh rochtana ar na Oileáin Árann agus Inis Bó Finne i dtéarmaí bealaigh aeir agus farraige mar is cuí.

13.3 Comhthéacs Straitéiseacha

Tá an chaibidil seo ullmhaithe i gcomhthéacs na bPleananna, Polasaithe agus Treoirínte Náisiúnta agus Réigiúnacha a leanas:

Creat Pleanála Náisiúnta – Éire 2040
Plean Forbartha Náisiúnta 2018-2027
Straitéis Spásúil Réigiúnach agus Eacnamaíoch do Réigiún an Tuaiscirt agus an Iarthair 2020-2032
Acht na Gaeltachta 2012
Straitéis 20-Bhlíana don Ghaeilge 2010-2030 (An Roinn Turasóireachta, Cultúir, Ealaíne, Gaeltachta, Spóirt agus Meán)
Páipéar Comhairleoireachta Pholasaithe na nOileán (An Roinn Cultúir, Oidhreachta agus Gaeltachta)
Infheistíocht inár gCultúr, Teanga agus Oidhreachta, 2018 - 2027
Plean Straitéiseach Údarás na Gaeltachta 2021-2025

13.3.1 Creat Náisiúnta um Phleanáil

Chuir an Creat Náisiúnta um Phleanáil (NPF) béim ar an tábhacht a ghabhann le réigiúin na Gaeltachta agus oileáin easchósta áitrithe ina bhfuil cuid mhaith d’acmhainní nádúrtha, bithéagsúlacht, cáilíochtaí comhshaoil agus tírdhreacha na hÉireann, agus cuidíonn sé ar bhealach uathúil le cultúr na hÉireann.

Tugann an NPF béim don tábhacht a bhaineann leis an bpróiseas pleanála teanga, ordaithe in Acht na Gaeltachta 2012, a léiríonn príomh-thiománaí tacaíochta do thiomantas an Rialtais chun tacú le aidhmeanna an Rialtais ionas go mbainfear amach na cuspóirí leagtha amach i Straitéis 20 Bliana don Ghaeilge 2010-2030. Tacaíonn an NPF le cur i bhfeidhm pleananna teanga i Limistéir Pleanála Teanga na Gaeltachta, Bailte Seirbhíse Gaeltachta agus Gréasáin Gaeilge. Cuireadh béim ar thábhacht na Gaeilge mar theanga pobail na Gaeltachta agus chun an teanga a chur chun cinn lasmuigh den Ghaeltacht. Tugann an NPF mionsonraí freisin ar na tacaíochtaí leanúnacha le tabhairt don phróiseas pleanála teanga agus tacaíocht d’fhorbairt Údaráis na Gaeltachta, le neartú.

D’aithin an NPF an tábhacht a bhaineann lenár n-oileáin agus limistéir an chósta ag rá go bhfuil ‘cuid dár bpobail is bríomhaire agus is suntasaí go cultúrtha’ agus ‘go bhfuil siad mar chuid lárnach d’oidhreachta an Stáit agus tábhacht speisialta acu i gCultúr na hÉireann’. Shonraigh an NPF an tábhacht atá le turasóireacht, talmhaíocht agus iascaireacht d phobail an oileáin agus an riachtanas chun leanúint ag tacú le rochtain feabhsaithe ar oileáin easchósta chun tacú le inbhuanaitheacht na bpobal oileánach.

13.3. 2 Straitéis Spásúil Réigiúnach agus Eacnamaíoch

Aithníonn Straitéis Spásúil Réigiúnach agus Eacnamaíoch (RSES) an tábhacht a ghabhann lenár nGaeltacht agus Oileáin, ina bhfuil cuid dár bpobail is bríomhaire agus is suntasaí ó thaobh cultúir. Tagraíonn an RSES don tábhacht a ghabhann le teanga an phobail de réir luaite ag RPO 3.13 agus dearbhaíonn sé arís tiomantais sa NPF maidir le Pleananna Gaeilge.

D’aithin an RSES an gá chun tacú le fostaíocht tuaithe laistigh earnálacha iascaireachta, talmhaíochta agus turasóireachta laistigh ár bpobail cósta agus oileáin agus an riachtanas chun tacú le gréasáin

iompair feabhsaithe do na oileáin lena n-áirítear infreastruchtúr cé feabhsaithe in Inis Oírr agus Inis Meáin sna Oileáin Árann

13.4 Athrú Aeráide

Is aidhm leis an bplean seo feabhas a chur ar Ghaeltacht agus Oileáin na Gaillimhe le linn saolré an phlean seo, ag cinntiú freisin gur féidir na pobail sin a fhorbairt ar bhealach a cheadaíonn aistriú an chontae i dtreo sochaí athléimneach don aeráid agus íseal-charbóin.

Le tacaíocht don Ghaeltacht agus pobail Oileánacha, ní mór aird a thabhairt ar thionchar an phatrúin forbartha bainteach leis an nGaeltacht agus na Oileáin lena n-áirítear laistigh lonnaíochtaí agus na limistéir tuaithe is leithne ar an aeráid agus timpeallacht. I ngeall ar nádúr scaipthe na lonnaíochtaí sa Ghaeltacht agus easpa líon substainteach limistéir seirbhísithe, tá éileamh ann le haghaidh tithíocht tuaithe aonair agus fiontair tuaithe a d'éascraigh i spleáchas iomarcach ar charranna, le deiseanna teoranta do dhaoine siúil, rothaíocht nó iompar poiblí a úsáid i ngeall ar an achar idir na tithe, scoileanna, láithreacha oibre agus seirbhísí áitiúla. Áirítear leis an bplean seo sraith bearta chun tionchair an athraithe aeráide a mhaolú agus le cinntiú go laghdaíonn patrúin forbartha sa todhchaí ár lorg carbóin agus go gcuireann sé bealaí cónaithe níos inbhuanaithe chun cinn. Luaitear go gcuireann an cliarlathas lonnaíochta i gCaibidil 2 *Príomh-straitéis, Straitéis Lonnaíochta agus Straitéis Tithíochta* patrún inbhuanaithe forbartha chun cinn ina n-aithnítear fás i gcomhréir le go leor príomh-pharaiméadair.

Déanfaidh *Athrú Aeráide, Fuinneamh agus Acmhainn Inathnuaite* plé mionsonraithe freisin ar an idirchaidreamh atá ag Athrú Aeráide le cuspóirí an pholasaithe sa chaibidil seo agus an t-aistriú go dtí sochaí níos athléimneach.

13.5 An Ghaeltacht

Tá ceann de na Gaeltachtaí is mó agus is mó daonra na tíre sa Chontae, ag dul thar limistéar suntasach Chontae na Gaillimhe, de réir mionsonraithe sa réamhrá thuas. Comhdhéanann an Ghaeltacht go leor pobail difriúla agus aithníonn an Comhairle go bhfuil an Ghaeilge níos láidre i bpobail áirithe. Aithníonn an Comhairle gur teanga beo í an Ghaeilge agus aithníonn sé freisin an tábhacht a bhaineann le caomhnú an teanga agus timpeallacht a chruthú ina féidir leis an teanga fás leis na pobail sin. Tá na Oileáin Árann lonnaithe sa Ghaeltacht agus áirítear iad leis an sé Cheantar Gaeltachta.

Tá a bpleananna lonnaíochta agus léarscáileanna zónála féin ag go leor bailte agus sráidbhailte lonnaithe sa Ghaeltacht i gcomhréir le cliarlathas lonnaíochta i *gCaibidil 2 Príomh-straitéis, Straitéis Lonnaíochta agus Straitéis Tithíochta*. Tá Bearna agus Baile Chláir lonnaithe sa Phlean Straitéiseach Uirbeach nua, tá Maigh Cuilinn lonnaithe sa chatagóir Bhaile Beagfháis agus tá An Cheathrú Rua agus An Spidéal lonnaithe i Sráidbhailte Beagfháis. Is féidir teacht ar na bailte agus sráidbhailte sin go léir in Imleabhar 1 den phlean. Tá ról tábhachtach ag bailte sa chatagóir MASP agus Beagfháis i ngeall ar na seirbhísí a sholáthraíonn siad in aice le cathair na Gaillimhe. Glactar leis na lonnaíochtaí aitheanta sna sráidbhailte beagfháis mar lonnaíochtaí tuaithe don chuid is mó, ach is seirbhís thábhachtach iad don phobal áitiúil lena n-áiseanna reatha amhail scoileanna, siopaí, tithe tábhairne agus oifigí an phoist.

Tá go leor sráidbhailte beaga eile sa Ghaeltacht agus aicmítear iad sin faoi chatagóir “Lonnaíochta Tuaithe”.

Seo a leanas sé cheantar Ghaeltacht na Gaillimhe:

- Iorras Aithneach/Camas/Ros Muc;
- Dúiche Sheoigheach;
- Ceantar na nOileán/An Cromptán;
- Cois Fharraige;
- Oileáin Árann;
- Imeall na Cathrach.

13.5.1 Ceantar A: Iorras Aithneach/Camas/Ros Muc

Seo Ceantar Iardheiscirt Chonamara ó Dhoire Iorrais siar trí Chill Chiaráin, Carna, Glinsce, Bun na hAbhann, Caiseal agus Inis Ní. Áirítear leis an gceantar seo freisin toghcheantair An Turlaigh (Ros Muc), Camas agus Cill Chuimín le Iorras Aithneach. Tá an ceantar comhdhéanta an-scaipthe.

Tá go leor áiseanna taighde oideachais/muirí for-rochtana tríú leibhéal in oibriúchán sa cheantar sin. In oibriúchán ó na 1950idí, is é Stáisiún Taighde Charna (CRS) le Ollscoil na hÉireann Gaillimh le haghaidh taighde agus forbartha uiscshaothraithe ar raon leathan spéicis éisc eite, sliogéisc agus feamainne. Bunaithe in iardheisceart Chonamara, is é CRS é saotharlann muirí lasmuigh den champas le Ryan Institute, le saineolas ar imscrúduithe uisceach taiscéalaíochta ar scála mór, le traidisiúin taighde bunúsaigh agus feidhmigh araon ar speicis reatha agus núíosach le haghaidh uiscshaothraithe. Laistigh an réigiúin seo, tá raon gníomhaíochtaí éagsúla lena n-áirítear tionscail traidisiúnta (amhail tionscail feamainne), fostaíocht seirbhíse agus go leor coláistí samhraidh a thugann líon suntasach daoine óga go dtí an ceantar gach samhradh Maidir le áiteanna suime turasoíreachta, tá *Ionad Cultúrtha an Phiarsaigh* lonnaithe i Ros Muc; ar shuíomh inár thóg Pádraig Mac Piarais, scríbhneoir, oide agus ceannaire in Éirí Amach 1916 teaichín ar fharraigí Loch Oiriúlach in 1909. Comhdhéanann an fhorbairt ceithre eilimint lena n-áirítear ionad nua do chuariteoirí, Cosán Chonamara (lena n-áirítear 10 acra agus siúil lúbtha), Slí na Coille (spás léirmhínteach a dhíríonn ar Phádraig Mac Piarais féin) agus Teach an Phiarsaigh. Ionad Cuimhneacháin na nImirceach Cuideachta faoi Theorainn Ráthaíochta ná Ionad Léirmhínteach nua ar an Imirce i gCarna, agus is sócmhainn luachmhar í chun cuairteoirí a mhealladh chuig an gceantar seo agus chun nasc a chruthú idir dhaoine an cheantair agus a sleachta.

13.5.2 Ceantar B: Dúiche Sheoigheach

Comhdhéanann an ceantar seo an chuid is mó de Thuaisceart Chonamara, ag dul ó Chonga go dtí an Lónán agus ó thuaidh. Limistéar lán sléibhte atá ann, le Sléibhte Mhám Toirc go háirithe, agus áirítear leis dhá cheann de na locha iascaireachta fiáine is mó in Iarthar na hEorpa, is iad sin Loch Coirib agus deisceart Locha Measca.

Is mar a leanas na Toghcheantair a chomhdhéanann Ceantar B:

- An Chorr;
- An Ros;
- Leitir Breacáin;
- Conga;
- An Fhairce;
- Binn an Choire.

Is acmhainní luachmhara iad Loch Coirib thuaidh agus deisceart Locha Measca, i gcomhthéacs comhshaoil agus oidhreacht araon, agus chun ioncam a ghiniúint. I ngeall ar thopagrafaíocht an cheantair, is féidir gníomhaíochtaí allamuigh amhail siúil agus rothaíocht a dhéanamh ann agus is

tráchtarra luachmhar iascaireachta iad na locha. Áit thábhachtach suime do thurasóirí is ea Conga lonnaithe ar theorainn Mhaigh Eo/Gaillmhe lena fhoirgnimh oidhreachta, an abhainn agus a nasc Quiet Man.

13.5.3 Ceantar C: Ceantar na nOileán/An Crompán

Áirítear leis an gceantar seo Toghcheantair an Chrompáin, Leitir Mhóir agus Leitir Mhealláin agus tá sráidbhaile na Ceathrún Rua leis, a ainmníonn Plean Forbartha an Chontae mar “Shráidbhailte Eile” agus is mol seirbhíse é do dheisceart Chonamara. Comhdhéanann cúig oileán Ceantar na nOileán - Eanach Mheáin, Leitir Mór, Garmna, Leitir Meallain agus Foirnís. Tá go leor oileáin níos lú ann freisin ach níl aon rochtain gan bhád orthu.

An cur síos ar “Sráidbhailte beagfháis” de réir luaite i bPlean Forbartha an Chontae ná sráidbhailte a bhfuil struchtúir lonnaíochta láidre orthu agus acmhainn chun tacú le tuilleadh fáis, agus ailtéarnach a chur ar fáil do dhaoine cónaí sna sráidbhailte sin in ionad a bheith faoin tuath. Áirítear plean lonnaíochta don Cheathrún Rua laistigh na catagóire sráidbhailte beagfháis seo. Taobh amugh de leithinis an Chrompáin, tá an Ceantar comhdhéanta le sraith oileáin idirnasctha a bhfuil droichid mar naisc leo, tógtha ag Bord na gCeantar Cúng céad bhliain ó shin. Tá go leor oileáin beaga eile i gCeantar na nOileán, neamháitrithe. Tá caighdeán íseal ag an talamh i gcomhair talmhaíochta, le go leor lomán buncharraige eibhir.

Cé go bhfuil an chuid is mó de na ceantair saor ó ainmniú SAC, tá uiscí timpeall chósta Chuan Chill Chiaráin agus go leor de na oileáin is lú ainmnithe cSAC. Tá rátálacha íogaireachta an tírdhreacha go ginearálta 3 sa Chrompán agus 4 i Leitir Mhóir agus Leitir Mealláin. Ó thaobh áiseanna pobail, d’oscail Spórtlann Naomh Anna i Leitir Mhóir in 2007 mar phríomhionad spóirt agus sosa sa Ghaeltacht agus soláthraíonn sé áiseanna do chuid mór phobail na Gaeltachta. Folaithe ar feadh an teorainn deiridh san Atlantach in Eoraip, feictear Ceantar na nOileán, réigiún Oileáin Chonamara. In Eanach Mheáin is féidir teacht ar Connemara Isles Golf Club. Cúrsa gailf 9 bpoll is ea Connemara Isles agus is cúrsa gailf iomráiteach é. Soláthraíonn Coláistí Samhraidh, Spleodar i Leitir Mhóir agus Coláiste na nOileáin Tír an Fhia acmhainn luachmhar do mhic léinn agus múinteoirí chun a gcumas sa Ghaeilge a fheabhsú. Tá eagraíocht Muintearas lonnaithe i dTír an Fhia, Leitir Mhóir agus soláthraíonn sé ról tacaíochta do phobal na Gaeltachta chun deiseanna chomhionann a bhaint amach i dtéarmaí oideachais agus fostaíochta do dhaoine sa Ghaeltacht; forbairt phearsanta a sholáthar d’fhir agus mná; feabhas a chur ar an gcaighdeán saoil dóibh sin atá faoi mhíbhuntáiste; rannpháirtíocht iomlán na dtuismitheoirí a éascú in oideachas a bpáistí; agus tacú le úsáid na Gaeilge i ngach gné de shaol pobail sa Ghaeltacht.

Leis sin, tá Raidió na Gaeltachta lonnaithe i gCasla i gcroílár phobal na Gaeltachta agus soláthraíonn sé foinse eolais luachmhar ó dhearcadh áitiúil, náisiúnta agus idirnáisiúnta agus ag an am céanna cuirtear úsáid na Gaeilge chun cinn trí an stáisiún raidió.

Tá go leor áiseanna turasóireachta agus oidhreachta a forbraíodh i gCeantar C. Ionad Oidhreachta Leitir Mealláin agus Ghorumna, léiríonn an foirgneamh oidhreacht shaibhir an cheantair agus meallann sé líon suntasach turasóirí go dtí an ceantar.

13.5.4 Ceantar D: Cois Fharráige;

Téann ceantar Chois Fharráige i gConamara ó imeall iarthair Chathair na Gaillimhe siar go dtí cósta thuaiscirt Chuan na Gaillimhe go Baile na hAbhann agus Ros an Mhíl.

Chun cuspóir an phlean seo, comhdhéanann an ceantar na Toghcheantair a leanas:

- Cill Chuimín;
- Sailearna;
- Cill Aithnín;
- An Spidéal;
- Sliabh an Aonáigh;
- Na Forbacha

Tá na sráidbhailte a leanas lonnaithe sna lonnaíochtaí sin freisin:

- An Tulaigh/Baile na h-Abhann
- Na Forbacha
- An Cnoc
- Ros an Mhíl
- Na Mine

Tá an talamh go ginearálta droimneach le sraith chúng talaimh torthúlachta ísil os cionn buncharraige eibhir.

Ainmníonn Plean Forbartha Chontae na Gaillimhe 2022-2028 An Spidéal sa chatagóir céanna leis An gCeathrú Rua mar “Shráidbhailte Beagfháis” sa chliarlathas lonnaíochta. As na ceantair liostaithe thuas, tá plean lonnaíochta ar leithligh ag An Spidéal in Imleabhar 1 den phlean seo.

Go ginearálta, treoraítear patrún forbartha an cheantair seo i dtreo na farraige. Chomh maith leis, tá go leor cnuasaigh áitiúla tithíochta sa limistéar.

Is é R336 an príomh-bhealach iompair a fheastalaíonn ar limistéa Dheiscirt Chonamara. Tá sé fothaithe ag go leor mionbhóithre a ritheann ó thuaidh/ó dheas, chun nasc a dhéanamh do thithíocht agus talaimh leis an bpríomhbhealach agus leis an fharraige. Tá Aerfort Réigiúnach Chonamara lonnaithe ag Minna 10km soir ón gCeathrú Rua agus tugann sé nasc gasta go dtí na Oileáin Árann. In 1996, bunaíodh Teilifís na Gaeilge i mBaile na hAbhainn mar phríomhacmhainn chun an Ghaeilge a chur chun cinn agus chun áitritheoirí na Gaeltachta a choinneáil ar an eolas maidir le ócáidí áitiúla, náisiúnta agus idirnáisiúnta. Bunaithe in 1980, is é Údarás na Gaeltachta an t-údarás réigiúnach lonnaithe sna Forbacha, freagrach as forbairt eacnamaíoch, sóisialta agus cultúrtha na Gaeltachta. Is cuspóir ginearálta le Údarás na Gaeltachta a chinntiú go bhfanann an Ghaeilge mar phríomhtheanga pobail na Gaeltachta agus go múintear í do na glúinte atá le teacht. Tá na tionscail iascaireachta comhbhailithe ar feadh chósta na Gaeltachta agus tacaíonn an plean seo Cuan Ros a Mhíl mar chuid tábhachtach d’infreastruchtúr muirí le aidhmeanna polasaithe sonracha i *gCaibidil 6 Iompar agus Gluaiseacht (Aidhmeanna Polasaithe PH1 agus PH2) agus Caibidil 9 Bainistíocht Mhuirí agus an Chósta (SMT 1 agus SMT 2)*. Tá líon suntasach tránna sa limistéar sin le saibhreas iontach gníomhaíochta spóirt muirí lena n-áirítear seoltóireacht, iascaireacht, tumadóireacht agus féilte cadhcála.

13.5.5 Ceantar E: Oileáin Árann:

Tagraítear do phríomhghrúpa oileáin ar chósta Chontae na Gaillimhe mar Oileáin Árann. An t-oileán is mó ná Inis Mór, an cheann sa lár agus dara cheann is mó ná Inis Meáin agus an t-oileán is lú agus is faide thiar ná Inis Óirr, atá díreach 25Km amach ó chósta chontae an Chláir.

Tá an trí Oileán Árann comhdhéanta le aolchloch. Tá geolaíocht na n-oileán go háirithe aolchloch carstach, síneadh ar réigiún carstach Bhoirne. Comhdhéanann léibheannaigh carstaithe an chuid is mó den tírdhreach.

Tá siad áitrithe ón Chlochaois, de réir fianaise ó ráthanna agus tuamaí meigiliteacha. Leis na mílte bliana, tháinig éabhlóid ar lonnaíochtaí adhartha na Críostaíochta agus staidéir deabhóideach ag tús na meánaoise. Tá iarsmaí na haoise sin i bhfothracha seipéil, reiligí agus tobair beannaithe atá scaipthe ar fud na nOileán, ag cur le oidhreacht uathúil agus tírdhreach Oileáin Árann agus ag mealladh cuairteoirí ó mhargadh turasóireachta domhanda.

Nuair a chuirtear an oidhreacht uathúil le córais geolaíochta, seandálaíochta, bithéagsúlachta agus ailtireachta seo leis an teanga agus cultúr dúchais na n-oileán sin ar urphost iarthair na hEorpa, bíonn timpeallacht chónaithe annamh inaitheanta a thugann saibhreas don tír.

Chuir seirbhísí iompair feabhas le rochtain ar na Oileáin sin do mhuintir na háite agus cuairteoirí araon, d'éascaigh comhlachtaí bád farantóireachta agus Aer Árann rochtain ar áiseanna sa mhórthír, lena n-áirítear bealaigh náisiúnta agus idirnáisiúnta, cé gur féidir leis an seirbhís a bheith teoranta i gcoinníollacha aimsire dian.

Ba iad laghdú i bpoist traidisiúnta iascaireachta agus talmhaíochta, agus méadú i dturasóireacht ar feadh na bliana na fachtóirí suntasacha a d'imir tionchar ar shaol phobal an oileáin le blianta beaga.

Is é Inis Mór an t-oileán is mó in Oileáin Árann, le mais talaimh 31 km². Cuimsíonn príomh-lonnaíocht Chill Rónáin gach príomh-áiseanna agus seirbhísí don oileán. Tá banc, ollmhargaidh, clinic liachta, beáir, balanna, tithe aíochta, óstáin srl ag an oileán. Meallann an t-oileán na mílte cuairteoirí gach lá le linn an tséasúir gnóthaigh, chomh maith le turasóireacht braitheann geilleagar an oileáin ar an tionscal tí agus na tionscail traidisiúnta talmhaíochta agus iascaireachta.

Tá tithíocht lonnaithe go háirithe ar feadh bealaigh reatha a théann trasna an oileáin. Tá oidhreacht chultúrtha saibhir ag an oileán agus coinníonn sé céatadán ard an daonra ag labhairt na Gaeilge. Tá saibhreas suíomhanna réamh-Chríostaíochta agus na Críostaíochta i nDún Aonghosa ar imeall aille 100m ar ard/Na Seacht dTeampaill agus Dún Eochla.

Is é Inis Meáin an dara oileán is mó le Oileáin Árann, le mais talaimh 9km², tógtar tithe i bhforbairt líneach ar feadh príomh-bhealaigh a théann trasna an oileáin. Choinnigh an oileán a phatrún traidisiúnta ar na garraithe, rud a thugann carachtar físiúil uathúil dó. Tá go leor conláistí ar an oileán lena n-áirítear siopa agus oifig an phoist áitiúil, rothair ar cíos, teach tábhairne, Eaglais Chaitliceach, bialanna, B&Bs agus comharchumann. Is bialann a bhuaigh duais é Inis Meán Suites, curtha sa Treoraí Michelin agus is áit suime turasóireachta é ar an oileán. Baineann an t-oileán leas freisin as bunscoil agus meánscoil. Tá siopa monarchan éadaí cniotáilte agus siopa ceirde ann freisin. Cuirtear luach mór ar chultúr agus oidhreacht ag an bpobal áitiúil an-dlúth le chéile agus tá béim láidir ar an bpobal. Tá dhá dhún cloiche an-tábhachtach ar an oileán. Teach Synge, teachín athchóirithe inar fhan John Millington Synge. Dún Chonchuir, ó amanna réamh-Chríostaíochta agus Dún Fearbhaí ón 4ú hAois.

Inis Oírr é an t-oileán is lú le Oileáin Árann, comhdhéanta le tithe tógtha i gcnuais ar thaobh thuaidh an oileáin, cosanta ó thionchar na haimsire. Tá cúig sráidbhaile ann: Baile Thiar, Baile an Lurgain, Baile an tSéipéil, Baile an Chaisleáin agus Baile an Fhormna. Áirítear le conláistí an oileáin ionad ealaíne agus cultúrtha, siopa áitiúil, oifig an phoist, suíomh campa, rothair ar cíos, clinic sláinte, leabharlann, tithe tábhairne, Eaglais Chaitliceach, B&Bs, dhá scoil agus comharchumann. Tá ionad oidhreachta agus ceirde ann freisin. Cuirtear go leor luacha ar chultúr agus oidhreacht ag an bpobal áitiúil agus tá béim fós láidir ar an bpobal, 86% de na Oileánaigh ag labhairt na Gaeilge.

13.5.6 Ceantar F: Imeall na Cathrach

Seo an chuid den Ghaeltacht ar imeall Chathair na Gaillimhe, cuid aige ag síneadh i dtreo teorainneacha inmheánacha riaracháin na Cathrach. Tá an Ceantar seo ar an limistéar is suntasaí atá faoi go leor brú ó fhás na cathrach agus is gá dó dul i ngleic le athruithe ar a chultúr agus teanga, ach le éileamh leanúnach ar infreastruchtúr agus seirbhísí.

Tá an Ceantar comhdhéanta le deich dToghcheantar:

- Bearna;
- Eanach Dhúin;
- Maigh Cuilinn;
- Baile Chláir;
- Tulaigh Mhic Aodháin;
- Baile an Teampaill;
- Ceathrú an Bhrúnaigh;
- An Leacach Beag;
- An Carn Mór;
- Lisín an Bhealaigh.

As na ceantair liostaithe thuas, tá pleananna lonnaíochta ar leithligh ag Bearna, Baile Chláir agus Maigh Cuilinn agus tá siad cuimsithe in Imleabhar 2 den phlean seo.

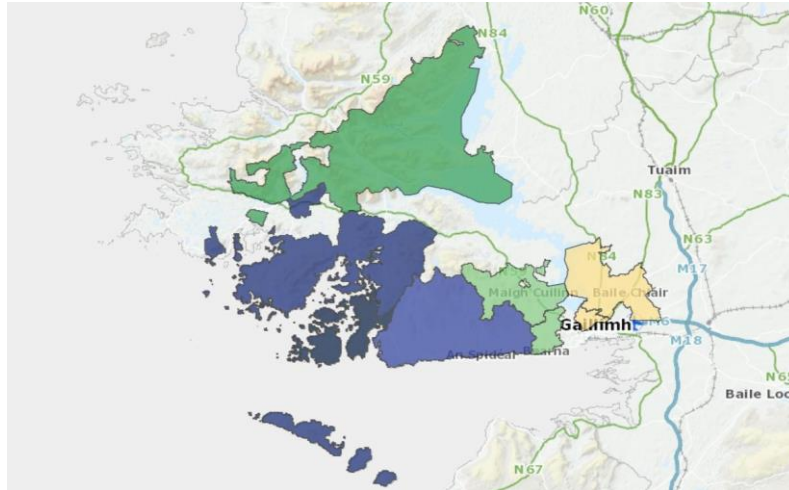
13.6 An Ghaeltacht a Chaomhnú agus a Chur chun Cinn sa Phróiseas Pleanála

Tá an Comhairle eolach go bhfuil an Ghaeltacht is mó daonra agus is mó na tíre ag an gcontae, a bhfuil tábhacht iontach mór léi agus breathnóireacht chúramach ag teastáil le cinntiú go ndéantar í a chaomhnú agus a chur chun cinn araon le gach deis chun fás agus beocht na Gaeltachta a chinntiú go fadtéarmach. Déanfaidh an Comhairle tacaíocht a lorg don Ghaeltacht, le breathnóireacht ar fhorbairt chúil laistigh ceantair na Gaeltachta. Ní cheadófar aon thairiscintí forbartha, a mbeadh droch-thionchar acu i dtuairim an Údaráis Pleanála ar an nGaeilge agus sa Ghaeltacht. Ceaptar go gcabhróidh an cur chuige seo dul i ngleic leis an laghdú ar dhaonra i gceantair áirithe den Ghaeltacht agus go gcinnteoidh sé freisin comhdhlúthú agus neartú na Gaeilge sa Ghaeltacht.

Cabhróidh na Ceantair Gaeltachta liostaithe thuas le Limistéir Pleanála Teanga de réir luaite sa Straitéis 20-Bhlíana don Ghaeilge 2010-2030 agus comhaontaithe ag gníomhaireachtaí reachtúla.

Tá Gaeltacht na Gaillimhe roinnte in 10 LPA: LPA Dúiche Sheoigheach agus Tuar Mhic Éadaigh, LPA Láir Chonamara, LPA na Ceathrún Rua, LPA Cheantar na nOileán, LPA Oileán Árann, LPA Chois Fharraige, LPA Mhaigh Cuilinn, LPA Bhearna, LPA Cnoc na Cathrach, LPA Oirthir Cathrach na Gaillimhe agus LPA an Eachréidh.

Léar. 13.1 - Limistéir Pleanála Teanga Ghaeltachta na Gaillimhe

Aidhmeanna Polasaithe na Gaeltachta

GA1 Oidhreacht Theangeolaíoch agus Chultúrtha na Gaeltachta

Beidh sé mar aidhm pholasaithe an Chomhairle oidhreacht theanga agus cultúrtha na Gaeltachta a chur chun cinn, a fheabhsú agus a chosaint chun gur féidir an Ghaeilge a chur chun cinn mar theanga pobail.

GA 2 Forbairt ar Phleananna Teanga

Tacú le forbairt agus cur i bhfeidhm ar phleananna teanga sna Ceantair Pleanála Teanga den Ghaeltacht, Bailte Seirbhíse na Gaeltachta agus Gréasáin Gaeilge.

GA 3 Tacaíocht do Ghníomhaireachtaí Forbartha Reachtúla

Tacaíocht do gach gníomhaireacht forbartha reachtúil, go háirithe Údarás na Gaeltachta, chun forbairt inbhuanaithe a bhaint amach i nGaeltacht na Gaillimhe, ag cosaint agus ag cur chun cinn na Gaeilge mar an chéad teanga pobail sa cheantar.

GA 4 Clásal Feidhme Teanga

(a) Cuirfear Clásal Feidhme i bhfeidhm ar chuid de na aonaid cónaithe i bhforbairtí dhá nó níos mó aonaid i gCeantar D Cois Fharraige. Cur chun cinn do thithe ina mbeidh clásal feidhme teanga ar íosmhéid 80% nó ar chionroinn na ndaoine ag úsáid na Gaeilge ar bhonn laethúil, i gcomhréir leis an nDaonáireamh is déanaí foilsithe, pé acu is mó. Beidh Feidhm Insealbhaithe Teanga 15 bliana i bhfeidhm maidir le forbairtí ceadaite sa chatagóir seo.

(b) Cuirfear Clásal Feidhme Teanga i bhfeidhm ar chuid de na aonaid cónaithe i bhforbairtí dhá nó níos mó aonaid i gCeantair Gaeltachta eile seachas Ceantar D Cois Fharraige. Nuair a céatadán na dteaghlaigh ina mbeidh clásal feidhme teanga ar íosmhéid 20% nó do chionroinn na ndaoine a úsáideann an Ghaeilge ar bhonn laethúil, i gcomhréir leis an nDaonáireamh is déanaí foilsithe, Pé acu is mó. Feidhm Insealbhaithe Teanga ar feadh 15 bliana.

GA 5 Ráitis um Thionchair Theangeolaíochta

Ceanglóidh Comhairle Chontae na Gaillimhe go gcuirfear isteach Ráiteas um Thionchair Theangeolaíochta le haghaidh togra tithíochta do dhá theach nó níos mó sa Ghaeltacht chun an Ghaeilge agus oidhreacht chultúrtha Ghaeltacht na Gaillimhe a chosaint agus a neartú. Beidh

feidhm ag Clásal Insealbhaithe Teanga 15 bliana ar fad maidir le forbairt cheadaithe do dhá aonad nó níos mó.

GA 6 Comharthaíocht sa Ghaeltacht

Ní mór do gach comharthaí sa Ghaeltacht, lena n-áirítear comharthaí méire eolais agus comharthaí bóthair, comharthaíocht ghnó/phobail a bheith i nGaeilge. I ngach cás ina moltar comharthaíocht nua ar aigheanna siopaí Sa Ghaeltacht, beidh an ghairm/cineál gnó i nGaeilge.

GA 7 Tithíocht Tuaithe sa Ghaeltacht

Ní mór do gach tairiscintí tithíochta tuaithe sa Ghaeltacht cloí le *Caibidil 4 Saol Tuaithe agus Forbairt*.

13.7 Oileáin

I gcomhthéacs an phlean seo, sonraítear oileáin mar oileáin atá scaoilte amach go laethúil ón taoide, gan cheangal droichid leis an mórthír, a bhfuil daonraí seasta iontu agus gan a bheith in úinéireacht phríobháideach.

Tá grúpa uathúil Oileáin ó chósta Chontae na Gaillimhe ina chuid thábhachtach de chultúr, oidhreacht, éiceolaíocht, geilleagar agus suim turasóireachta an Chontae.

Tá ainmniúcháin Eorpach/náisiúnta ag cuid de na oileáin i bhfoirm SAC, SPA agus NHA agus tá siad lonnaithe freisin le tírdhreach íogair laistigh Measúnaithe ar Charachtar Tírdhreacha in Aguisín 4 an phlean. Is riachtanach go n-aithníonn aon fhorbairt mholta na ainmniúcháin sin le cinntiú nach mbeidh droch-thionchar ag forbairt ar na oileáin agus a gcuid gnéithe. Is iondúil a theastaíonn measúnú ar thionchair físiúil i ngeall ar íogaireachtaí comhshaoil agus tírdhreacha. Is riachtanach go ndéanann iarratasóirí/gníomhairí idirbheartaíocht leis an Údarás Pleanála le réamh-phleanáil sula seolann siad iarratas pleanála i gcomhair aon chineáil forbartha ar na oileáin. Chomh maith leis na oileáin sin, tá go leor oileáin nach bhfuil áitrithe go buan ar feadh chósta na Gaillimhe, is iad sin Inis Toirc, Inis Eiric, Tairbeart, Cruagh agus Oileán Dá Chruinne.

13.7.1 Inis Bó Finne

Tá Inis Bó Finne seacht míle amach ó chósta na Gaillimhe. Tá an t-oileán 5.7km / 4km. Meastar go raibh Inis Bó Finne áitrithe chomh fada siar le 8000-4000 R.C. Tá an chéad stair taifeadta den oileán dátaithe ó amanna roimh an gCríostaíocht. Na príomh-ghníomhaíochtaí san oileán inniu ná turasóireacht, feirmeoireacht agus iascaireacht.

Tá oileáin Inis Bó Finne comhdhéanta beagnach go hiomlán le clabairí Siolúracha agus sceallaí a théann chomh hard le 89m. Tá dhá thriain den oileán comhdhéanta le coimíneacht, ina bhfuil an príomh-ghnáthóg le fraoch, léirithe ag pobail fraoigh tirim agus fliuch araon. Tá go leor locha olagatrófach beaga lonnaithe san oileán. An corp uisce is mó ná Loch Loch Bó Finne aicmithe mar mhurlaigh. In iarthar an oileáin, tarlaíonn limistéar beag duimhche gainnimh. Tá an chuid eile den oileán faoi chothú, leis an gcuid is mó den limistéar faoi fhéarach agus ar chéatadán níos lú féar tirim, cuid bheag ina chuirtear prátaí agus gránaigh. Áirítear le concláistí san oileán siopa áitiúil, ionad pobail, rothair ar cíos, bialanna, óstán, agus bunscoil. Tá go leor siúláin lúbtha in Inis Bó Finne le deacrachtaí difriúla a sholáthraíonn radharcanna iontacha de tírdhreach fiáin Atlantach an oileáin.

Is cuid thábhachtach iad na oileáin amach ó chósta na Gaillimhe le oidhreacht chultúrtha agus uathúil an Chontae agus is áit suime turasóireachta iad; dá bhrí sin, déanfaidh an Comhairle forbairt a spreagadh go dearfach, ag cloí le aidhmeanna an pholasaithe leis an bplean agus forbairt an cheantair.

Aidhmeanna Polasaithe Oileáin

IS 1 Forbairt Eacnamaíoch agus Turasóireacht sna Oileáin

Tacú le forbairt thurasóireachta agus eacnamaíoch sna oileáin chun leasa na bpobal oileánach go ginearálta agus tacú le forbairt earnálacha nideoige an gheilleagair ar féidir leo a bheith oiriúnach d'oileáin difriúla.

IS 2 Tairiscintí Forbartha ar na Oileáin

- Tacú le tairiscintí forbartha inbhuanaithe a chuidíonn le forbairt eacnamaíoch agus sóisialta fadtréimhseach sna oileáin;
- Ní mór áit tosaíochta a thabhairt d'fhorbairt a chuidíonn le coinneáil daonra ar feadh na bliana ar na oileáin, a bhfuil leas soiléir inaitheanta eacnamaíoch agus sóisialta leis agus atá oiriúnach le acmhainn an phobail áitiúil chun freastal air;
- Cinntiú go bhfuil forbairt nua d'aon chineál airdeallach ar fhoirm aonair agus carachtar na n-oileán le tírdhreacha agus patrúin tógála traidisiúnta.

IS 3 Forbairt ar Infreastruchtúr an Chuain

Tacú le feabhas agus forbairt ar infreastruchtúr nua an chuain do na oileáin a dhéanfaidh rochtain shábháilte a sholáthar san fharraige agus lena n-áirítear ach gan a bheith teoranta d'infreastruchtúr feabhsaithe an chuain in Inis Oírr agus Inis Meáin ar na Oileáin Árann.

IS 4 Tithíocht Tuaithe ar na Oileáin

Tacú le tithíocht tuaithe buan ar na oileáin d'iarratasóirí ar féidir leo a chruthú gur chónaigh siad go buan ar an oileán ar tréimhse substainteach leanúnach ama agus gur féidir leo cuidiú le indéantacht fadtréimhseach na n-oileán. Bainfidh coinníoll feidhme ar tréimhse 7 lá, i ndiaidh an dáta ina bhfuil an teach áitrithe ar dtús ag an nduine nó daoine a mbaineann an coinníoll leo.

13.8 Forbairt Eacnamaíoch na Gaeltachta agus Oileán

Tá go leor tréithe uathúla ag Ceantair Ghaeltacht na Gaillimhe agus oileán atá le feiceáil sna sráidbhailte agus lonnaíochtaí ar fud an limistéir Gaeltachta seo a fhásann. Is iondúil gur deacair a thuar cén fhachtóirí a dhéanann lonnaíochtaí/sráidbhailte indéanta agus tarraingteach d'infheisteoirí agus cuairteoirí araon. Teastaíonn geilleagar faoi bhláth ionas gur féidir leis an bpobal dúchais deis chuí a fháil chun fanacht laistigh ceantair Gaeltachta. Déanann an plean seo iarracht chun cothromaíocht a sholáthar le cinntiú gur féidir é sin a bhaint amach, ag tacú le gach cineál fostaíochta/giniúint turasóireachta agus atá oiriúnach do cheantar na Gaeltachta agus na Oileáin (faoi réir breathnóireachta comshaoil agus pleanála ábhartha eile) agus san am céanna traidisiún cultúrtha uathúil na Gaeilge a chosaint.

Chun beocht agus saol leanúnach a chinntiú sna ceantair sin, spreagfar foráil úsáidí cónaithe, gnó agus cultúrtha faoi réir pleanála agus forbartha cuí don limistéar sin agus i gcomhréir le Príomh-straitéis Phleain Forbartha an Chontae. Tá go leor gnónna nideoige in oibriúchán sa Ghaeltacht, is iad sin District D Cois Fharraige inar thacaigh Údarás na Gaeltachta agus gníomhaireachtaí eile an stáit le cruthaíocht agus fairsingiú tionscail amhail Med Tech sna Forbacha.

Aithníonn an Comhairle an infheistíocht shuntasach déanta ag Údarás na Gaeltachta i gceantair Gaeltachta na Gaillimhe le blianta beaga ó dhearcadh eacnamaíoch agus sóisialta araon. Beidh áiseanna amhail gréasán digiteach na Gaeltachta (gteic) ina n-ionaid nuálaíochta agus cruthaíochta chun spreagadh do ghnónna nua, go háirithe; chun nuathionscanta ard-acmhainne agus oibrithe atá i bhfad a mhealladh ar ais go dtí a gceantar dúchais. Leanfaidh an Comhairle ag tacú le Údarás na Gaeltachta chun a ról a chomhlíonadh mar Ghníomhaireacht Fhorbartha sa réigiún.

Aithníonn an Comhairle an tábhacht a ghabhann le gréasán náisiúnta “gteic”. Éascaíonn an t-infreastruchtúr seo do dhaoine i ngnónna nó oibriú go cianda ón nGaeltacht agus chun gnónna nua a fhorbairt. Glacann an Comhairle leo sin mar mhoil riachtanacha a chuidíonn le forbairt sa todhchaí do phobail Gaeltachta.

Aithníonn an Comhairle an tábhacht a ghabhann leis an ngeilleagar muirí do phobail laistigh na Gaeltachta agus Oileáin i dtéarmaí deiseanna fostaíochta a chruthú. Beidh *Caibidil 5 Eacnamaíocht, Fiontar agus Miondíol* agus *Caibidil 9 Bainistíocht Mhuirí agus an Chósta* ag plé na gceisteanna tábhachtacha sin.

Aidhmeanna Gaeltachta an Pholasaithe agus Forbairt Eacnamaíoch na nOileán

GIED 1 Forbairt Eacnamaíoch sa Ghaeltacht agus na Oileáin

Forbairtí a chur chun cinn agus a thacú a chuidíonn le forbairt eacnamaíoch na Gaeltachta agus Oileán ar bhealach inbhuanaithe ag suíomhanna oiriúnacha.

GIED 2 Forbairt ar shuíomhanna Athfhorbraíochta laistigh lonnaíochtaí Gaeltachta

Athfhorbairt a spreagadh ar shuíomhanna athfhorbraíochta laistigh sráidbhailte bunaithe i gceantar na Gaeltachta chun athfhorás inbhuanaithe talaimh tearcúsáidte/folamha a uasmhéadú agus/nó d’fhoirgnimh i gcomhair forbairtí féideartha tráchtála, cultúrtha, miondíola, pobail agus cónaitheach.

GIED 3 Forbairt ar Infreastruchtúr sa Ghaeltacht agus Oileáin

Forbairt inbhuanaithe ar infreastruchtúr agus feabhsú ar an ngréasán infreastruchtúir i nGaeltacht na Gaillimhe agus Oileáin a chur chun cinn le comhoibríocht dhlúth ó gheallshealbhóirí ábhartha;

GIED 4 Forbairt ar Infreastruchtúr Muirí agus Uiscshaothraithe sa Ghaeltacht agus Oileáin

Forbairt inbhuanaithe a chur chun cinn agus a éascú sa tionscal muirí/uiscshaothraithe i suíomhanna Oiriúnacha sa Ghaeltacht agus sna oileáin.

GIED 5 Forbairt ar Mhoil Digiteacha sa Ghaeltacht agus Oileáin

Tacú le foráil mhoil digiteacha lena n-áirítear fairsingiú an ghréasáin “gteic” sa Ghaeltacht agus na Oileáin.

GIED 6 Clár Seirbhísí Bus agus Iompair Tuaithe laistigh na Gaeltachta agus Oileáin

Tacú leis an gclár iompair tuaithe nuair is cuí, chun foráil nasctha níos fearr a sholáthar d’iompar poiblí.

13.9 Cultúr agus Turasóireacht sa Ghaeltacht agus Oileáin

Imríonn an tionscal turasóireachta ról an-tábhachtach i bpobail Gaeltachta agus Oileánacha. Mheall an limistéar líon ard cuairteoirí i ngeall ar a thírdhreach uathúil agus áiseanna maidir le gníomhaíochtaí uisce, tóraíocht allamuigh agus gníomhaíochtaí chultúrtha. D'fhorbair Slí an Atlantaigh Fhiáin thar na blianta le comharthaíocht agus áiseanna breise ar feadh an bhealaigh chun cuairteoirí a mhealladh chuig an gceantar. Thug na Coláistí Samhraidh i go leor Ceantair Gaeltachta sócmhainn luachmhar i dtéarmaí gníomhaíochta chultúrtha, eacnamaíoch agus sóisialta a mheallann mic léinn/múinteoirí ó áiteanna ar fud na tíre.

Aithníonn an Comhairle go bhfuil go leor oileáin neamháitrithe ag obair faoi láthair i ngníomhaíocht thurasóireachta i dtéarmaí cuairteoirí ar na oileáin sin. Tacaíonn an Comhairle le forbairt inbhuanaithe leanúnach ar an earnáil seo.

Aidhmeanna Gaeltachta an Pholasaithe agus Forbairt Chultúir agus Turasóireachta na nOileáin

GICT 1 Forbairt ar an Tionscal Cruthaíoch

Forbairt ionaid tionscail cruthaíoch a éascú agus tacú leo, mar aon le tionscnaíochtaí ealaíne i suíomhanna oiriúnacha sa Ghaeltacht ar na oileáin.

GICT 2 Forbairt ar an Earnáil Sosa Uisce

Tacú le forbairt an earnála sosa uisce ar bhealach inbhuanaithe, ag baint na húsáide is fearr as infreastruchtúr reatha agus pleanáilte, ar bhealach íogair d'acmhainní nádúrtha agus cultúrtha.

GICT 3 Forbairt Thurasóireachta sa Ghaeltacht agus Oileáin

(a) Tacú agus éascú le forbairt na hacmhainne turasóireachta sa Ghaeltacht agus Oileáin ar bhealach a léiríonn meas, a thógann air, a chosnaíonn agus a fheabhsaíonn le oidhreacht chultúrtha, thógtha agus nádúrtha chonláistí áitiúla an cheantair;

(B) soláthair nuair is indéanta, agus tacú le soláthar infreastruchtúir agus seirbhísí turasóireachta lena n-áirítear siúil, rothaíocht, agus infreastruchtúr uisce agus áiseanna lóistín gearrtréimhseacha ar fud na Gaeltachta in áiteanna oiriúnacha. Ní mór don infreastruchtúr agus seirbhísí sin iarracht bainistíochta a dhéanamh ar aon ardú i líon na gcúairteoirí chun éifeachtaí suntasacha amhail caillteanas gnáthóige agus suaitheadh a chosc agus cinntiú go bhforbraítear aon tionscadail nua in áiteanna chuí.

GICT 4 Plan Frbartha Eispéiris Cuairteora do Chósta Chonamara agus Oileáin Árann

Tacú le cur i bhfeidhm *Eispéiris Cuairteora do Chósta Chonamara agus Oileáin Árann Pleananna Forbartha* a aithníonn sócmhainní nádúrtha agus cultúrtha an cheantair.

GICT 5 Forbairt ar Choláistí Samhraidh

Cur chun cinn agus éascú d'fhorbairt inbhuanaithe na gColáistí Samhraidh in áiteanna chuí sa Ghaeltacht agus ar na oileáin.